

Upptäck Samhälle Arbetsbok

Bearbetad text och bild
Information till läraren

Originalbokens ISBN: 978-91-47-11913-4

SPSM-verksnummer: 41287

Den här läraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur det pedagogiskt anpassade läromedlet skiljer sig från originalläromedlet och om hur ni kan arbeta med det.

Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom att text och bilder bearbetas. Bearbetningen av läromedlet innebär att eleven kan använda samma läromedel som sina seende klasskamrater. Innehållet har samma syfte, nivå och pedagogiska innehåll som originalet.

SPSM producerar e-böcker i Textview- och HTML-format. Läromedlet kan också framställas i tryckt punktskrift. E-boksformatet HTML kan finnas i två olika versioner, en version med bearbetad text och bild och en obearbetad version.

Till det anpassade läromedlet kan det finnas tillhörande svällpappersbilder. Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Detta för att bilder och punktskrift inte ska skadas.

Till svällpappersbilderna finns en separat läraranvisning. I den finns det tips på hur man avläser och utforskar en taktill bild tillsammans med eleven. Läraranvisningen bifogas med leveransen av svällpappersbilderna men den finns också som nedladdningsbar pdf i SPSM:s webbutik.

Du kan behöva ytterligare vägledning gällande punktskrift. Se till att ha tillgång till Punktskriftsnämndens handledningar. De finns som nedladdningsbara pdf:er på Punktskriftsnämndens hemsida. I handledningarna står det exempelvis hur olika punktskriftstecken ser ut i punktskriftsboken och på svällpappersbilderna.

Följande skrifter är bra att ha till hands:

- *Svenska skrivregler för punktskrift*, Punktskriftsnämnden
- *Punktskriftens skrivregler för matematik och naturvetenskap*, Punktskriftsnämnden
- *Fonetik och punktskrift*, Punktskriftsnämnden
- *Räkna med mig*, SPSM

Har du frågor, eller vill dela med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av detta läromedel, mejla till anpassningsfunktionen@spsm.se.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på telefonnummer 010-473 57 11.

Trevlig läsning!

Innehåll

E-bok i HTML-format	1
E-bok i Textview-format	1
Tryckt punktskrift	2
Generella förändringar av boken	3
Sidspecifika förändringar	5
Pedagogiska tips	6
Bildbeskrivningar	9

Information om de olika formaten och text till läsaren

E-bok i HTML-format

Webbläsare

En bok i HTML-format läser du i en webbläsare. Tänk på att boken kan se olika ut i olika webbläsare. Det är viktigt att se till att boken fungerar innan eleven börjar använda den. Kontakta SPSM om ni får problem med webbläsare.

Till läsaren av den bearbetade boken

I den pedagogiskt bearbetade boken finns en text som riktar sig till eleven och som kan vara bra att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Samma text hittar du här. Läs denna text tillsammans med eleven.

Boken har två tecknade figurer, maskotar. Grön har stora ögon och Svart har burrigt hår. När de säger något står det Grön säger eller Svart säger, innan texten.

I boken finns det några bildbeskrivningar. Vissa är korta. Vid behov kommer din lärare muntligen komplettera beskrivningarna.

E-bok i Textview-format

En e-bok i Textview-format läser du i läsprogrammet Textview. Läsprogrammet finns att ladda ned gratis från Myndigheten för tillgängliga medier. Textview finns endast för Windows-datorer.

Det är viktigt att se till att boken fungerar innan eleven börjar använda den. En e-bok i Textview-format är organiserad som en pärm med flikar.

Stilsorter som till exempel fet eller kursiv stil återges inte i Textview-boken. Eventuell markerad text skrivs istället med VERSALER.

Till läsaren av den bearbetade boken

I den pedagogiskt bearbetade boken finns en text som riktar sig till eleven och som kan vara bra att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Samma text hittar du här. Läs denna text tillsammans med eleven.

Boken har två tecknade figurer, maskotar. Grön har stora ögon och Svart har burrigt hår. När de säger något står det Grön säger eller Svart säger, innan texten.

I boken finns det några bildbeskrivningar. Vissa är korta. Vid behov kommer din lärare muntligen komplettera beskrivningarna.

Tryckt punktskrift

Punktskrift kan tryckas på två olika sätt. För de som är ovana punktskriftsläsare är punktskriften tryckt med dubbelt radavstånd. Det kallas för glesskrift. För de som är mer vana är punktskriften tryckt med enkelt radavstånd, så kallad tätskrift. Boken kan även tryckas enkelsidigt eller dubbelsidigt.

Svartskriftskopia av punktskriftsboken

Följ med i elevens bok! För att du ska kunna läsa samma text som eleven läser finns en nedladdningsbar pdf som heter **Svartskriftskopia av punktskriftsboken**. Där kan du se hur hela boken, sida för sida, är pedagogiskt bearbetad.

Pdf:en är en spegling av punktskriftsboken, men i svartskrift, vilket innebär att punktskriftens förtecken för siffror, versaler, stilsorter och liknande återges med svartskriftstecken. Till exempel kommer du att se siffertecknet (p3456) som tecknet #, och versaltecknet (p6) som tecknet _ före bokstaven.

Pdf:en finns att ladda ner i SPSM:s webbutik, <https://webbutiken.spsm.se/>

Sök på bokens titel i SPSM:s webbutik och ladda ner pdf:en som heter **Svartskriftskopia av punktskriftsboken**. Ett tips om du vill skriva ut den är att skriva ut flera miniatyrsidor på samma ark. Det går förstås också bra att läsa **Svartskriftskopia av punktskriftsboken** digitalt.

Till läsaren av den bearbetade boken

I den pedagogiskt bearbetade boken finns en text som riktar sig till eleven och som kan vara bra att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Samma text hittar du här. Läs denna text tillsammans med eleven.

Boken har två tecknade figurer, maskotar. Grön har stora ögon och Svart har burrigt hår. När de säger något står det Grön säger eller Svart säger, innan texten.

I boken finns det några bildbeskrivningar. Vissa är korta. Vid behov kommer din lärare muntligen komplettera beskrivningarna.

Generella förändringar av boken

I detta avsnitt beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens läromedel, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.

Titta i elevens e-bok, eller i Svartskriftskopia av punktskriftsboken, för att se exakt hur det pedagogiskt bearbetade läromedlet skiljer sig från originalboken.

- Eventuella stavfel från originaltexten kan ha korrigerats.
- Baksidestext utgår.
- Alla VERSALA ord i rubriker är ändrade till gemena, med undantag för stor bokstav på egennamn, förkortningar o.dyl.
- Kursiv- och fetstilsmarkering av ord eller hela meningar utgår.
- Inga svällpappersbilder finns till boken.
- Alla bilder är inte beskrivna, men det finns ändå en hel del bildbeskrivningar med. Vissa bildtexter har sammanfogats med bildbeskrivningarna för att läsningen ska bli lättare för eleven. Det är svårt att få ut samma information ur en kortfattad beskrivning. Diskutera gärna bilderna och ge eleven mer information där det behövs.
- Nytt kapitel börjar på ny sida.
- Boken har två tecknade figurer, maskotar. Dessa är presenterade i texten Till läsaren. De finns med i boken där de kommenterar något i en pratbubbla.
- "Ringa in" är ändrat till "Markera". Där eleven uppmanas att "sätta kryss" är ändrat till "markera".
- Ordrutor är skrivna som vanlig brödtext. Orden är skrivna löpande med kommatecken emellan.
Ex. sid. 5 uppg. 3
a) Vad betyder begreppen? Skriv in rätt begrepp i varje mening. Välj bland följande ord: regel, regler, lag osv.
- Texten "Skriv i din skrivbok" är ändrad till "Skriv".
- Många tabeller innehåller mycket text och är av utrymmesskäl omarbetade till vanlig brödtext. Eleven har då fått en mer förklarande uppgiftstext.
Ex. sid. 4 uppg. 1
a) Jämför det du ser i bilderna. Skriv något från 1900-talet och något från 2000-talet till varje exempel.
 - 1) Berätta något om människorna. ---
 - 2) Hur är trafiken? --- osv.

- I några uppgifter uppmanas eleven att skriva in begrepp i meningar med luckor. Där har luckorna numrerats.
Ex. sid. 5 uppg. 3
- Den som bryter mot ---(1) kan dömas ... osv.

Sidspecifika förändringar

Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar, förutom de generella, som vi vill göra dig särskilt uppmärksam på. Det kan vara uppgifter som har utgått eller sidspecifika instruktioner till dig som lärare, till exempel att ta fram konkret material. Det kan också handla om att återanvända uppgifter eller bilder från tidigare avsnitt.

7, 29, 45

Modellerna finns kortfattat beskrivna som text.

Rita gärna upp modellerna på ritmuff och gå igenom dem tillsammans med eleven.

15

Diagrammen finns beskrivna som text.

Rita gärna upp diagrammen på ritmuff.

20

Schemat från 1930-talet är förkortat och endast måndagen återges i text.

Eleven har informationen: Originalschemat visar måndag till lördag. Du får här måndagens schema.

Pedagogiska tips

I detta avsnitt hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med boken. Här finns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som ni kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.

Tid, förförståelse, individuell genomgång och syntolkning

- Den punktskriftsläsande eleven behöver mer tid till uppgifterna och det är elevens rättighet att få tillräckligt med tid även vid prov.
- Eleven med synnedsättning behöver förförståelse inför momentet eller uppgiften som kommer. Till exempel att få tid att läsa igenom text eller bildbeskrivningar eller titta på svällpappersbilden innan eleven lyssnar på en hörövning eller ska genomföra en uppgift.
- Du behöver syntolka bilder, dels de som visas tillsammans i klassrummet och dels individuellt till eleven. Informationen från bildbeskrivningar eller svällpappersbilder kan aldrig ge exakt samma information som seende elever får genom att titta på bilderna. Samtal om bilderna som förekommer i boken kan ge extra information som eleven kan ha nytta av för att få samma förståelse som sina seende klasskamrater.
- Om boken innehåller återkommande figurer eller personer behöver eleven få en presentation av dessa.
- Det som är allmänt känt som till exempel kända personer, berömda byggnader, konstverk och så vidare bör beskrivas.

Praktiskt arbetssätt för eleven och läraren

- Eleven behöver god ordning på sin dokumentation av svar och liknande genom att ha särskilda mappar för olika böcker/ämnen på sin dator där de kan lagra sina filer.
- Eleven kan anteckna kapitel, avsnitt och sedan uppgiftsnummer vid svar.
- Markera kapitlets styckeordlista i punktskriftsboken med gem eller liknande, så att det går snabbt att växla mellan text och ordlista.
- Praktiska hjälpmedel kan vara häftmassa eller vaxsnören för att markera saker.
- Var inte rädd för att klippa isär svällpappersbilder om det passar din elev bättre att arbeta med ett objekt i taget.
- Du kan också täcka delar av svällpappersarket med till exempel ett blankt papper om det är för många objekt på svällpappersarket.

- Eleven behöver förstås tillgång till grundutrustning såsom kartor och andra basbilder i svällpapper. Du hittar dessa i webbutiken.
- Hjälp eleven att undersöka och förstå sig på tabeller och hur dessa kan vara uppställda. Många gånger bearbetas tabeller till listor i de bearbetade läromedlen, men färdigheten att läsa tabeller har man nytta av.
- Undersök den information som finns på SPSM:s webbplatser:
 - <https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/synnedsattning/>
 - <https://webbutiken.spsm.se/>
 - <https://www.spsm.se/stod-och-rad/sprak-och-kommunikation/punktskrift/>

Undervisning i matematik och NO

- Eleven måste få tid att undersöka laborationshjälpmedel före laboration.
- Eleven behöver taktila mätverktyg som linjal och gradskiva, passare, molekylmodeller med kulor och pinnar, modeller som visar på kvadrat och kubikmått (cm, dm), ritmuff, häftmassa, abakus, taktil klocka med rörliga visare.
- Konkret material som plockmaterial (till exempel knappar, multikuber, stenar eller dylikt) i kombination med sorteringsfack är lämpligt för de yngre årskurserna.
- Låt eleven använda kroppen som måttenhet.
- Istället för att eleven ska ställa upp tal refereras ofta till att eleven ska använda sin abakus.
- Använd gärna verkliga saker så långt det är möjligt. Samla till exempel på förpackningar under läsåret för att kunna arbeta med volym och former.
- Finns det möjlighet att arbeta med riktiga pengar lär sig eleven att känna igen olika mynt och sedlar.
- Fördjupad information om matematiknotation i e-böcker i Textview-format: <http://asciimath.org/>

Matematikhandledningar

- *Räkna med mig, matematik för punktskriftsläsande elever* (artikelnummer 10386).
- *Räkna med abakus*, handledning och övningsbok (artikelnummer 11600 och 11602).

Matematikmaterial i SPSM:s webbutik

Sök i webbutiken efter laborativt material, matematik eller målgrupp synnedsättning.

Exempel på material:

- Abakus (artikelnummer 10270, 10271)
- Gradskiva (artikelnummer 13263)
- Korkplatta (artikelnummer 15001)
- Linjal (artikelnummer 13260, 13261)
- Mönsterram (artikelnummer 13274)
- Sorteringsfack (artikelnummer 13264, 13265, 13266)
- Vinkelhake (artikelnummer 13262)

Rita egna bilder

- Om du ritar bilder till eleven, förenkla så mycket som möjligt. Glöm inte att förklara bild och sammanhang tydligt.
- Ritmuff eller vanligt papper på en Blackboard (artikelnummer 10326) kan användas för att rita och förklara enkla bilder eller förhållanden. Dessa kan även användas av eleven själv.
- Att använda dessa ritverktyg i kombination med korkplatta är ett annat sätt. Då kan man sticka nålar i bilden och dra sträckor med tråd.
- Vaxsnöre är också ett användbart material för att skapa egna bilder eller markera saker på svällpappersbilder.

Bildbeskrivningar

Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

1

Boken har två tecknade figurer, maskotar. Grön har stora ögon och Svart har burrigt hår.

4

Svartvitt foto av en by. På varje sida om en tom bygata ligger trähus med två våningar. Några har uthus eller ladugård. Kyrkan ligger i utkanten av byn. Fyra människor står vid sidan av bygatan.

4

Gatubild från Stockholm. Husen på båda sidorna om gatan har sex, sju våningar. Mycket folk är i rörelse vid den livligt trafikerade gatan som har många affärer med reklamskyltar. I bakgrunden ligger globen.

6

Foto på två barn på en stång på en lekställning. Ett barn hänger i knävecken och ett barn sitter på stängen.

9

Två bilder.

1. En grupp människor sitter runt ett stort bord. Det är många pratbubblor ovanför dem.
2. Flera stora byggnader. En byggnad har flera portaler och utsmyckningar runt fönstren.

14

Fem ungdomar väntar vid en hållplats och är fullt upptagna var och en av sina mobiltelefoner.

15

Ett liggande stolpdigram. Så här fördelar 9-12-åringar sin fritid under en dag och under en vecka.

Sportar eller tränar

Varje dag: 11 %

Varje vecka: 60 %

Spelar något instrument/sjunger

Varje dag: 8 %

Varje vecka: 17 %

Hjälper till hemma

Varje dag: 21 %

Varje vecka: 45 %

Gör läxor

Varje dag: 18 %

Varje vecka: 65 %

Spelar spel på dator/konsol

Varje dag: 18 %

Varje vecka: 27 %

Spelar spel på surfplatta

Varje dag: 23 %

Varje vecka: 29 %

Läser böcker och tidningar

Varje dag: 26 %

Varje vecka: 38 %

Använder sociala medier

Varje dag: 34 %

Varje vecka: 17 %

Lyssnar på musik

Varje dag: 36 %

Varje vecka: 42 %

Spelar spel på mobil

Varje dag: 38 %

Varje vecka: 31 %

Tittar på film eller tv-program

Varje dag: 52 %

Varje vecka: 36 %

Använder mobilen

Varje dag: 70 %

Varje vecka: 24 %

Använder internet

Varje dag: 75 %

Varje vecka: 20 %

15

Ett cirkeldiagram. Så här fördelas vår tid till medier under en dag. 15-24 år: 445 minuter.

Cirkeldiagrammet är delat i elva delar.

Två delar ca 30 %, två delar ca 10 %, en del ca 7 %, tre delar ca 3 %, en del 2 % och två delar 1 %.

19

En tjej säger: Jag vill börja spela fotboll!

En annan tjej säger: Jag vill ha pannkakor!

En kille säger: Jag tycker att vi ska åka till Legoland!

22

Närbild på ett hästhuvud från sidan. En hand klappar hästens huvud.

23

En snöbelagd skolgård. En flicka med täckjacka, mössa och vantar står ensam vid ett staket. Hon tittar ut över en tom skolgård.

23

Två personer står tätt ihop utanför en byggnad. De har jacka med huva uppdragen över huvudet. Den ena personen har en väska över axeln.

24

En kille sitter vid en dator och skriver.

27

En hand håller upp många sedlar. Där finns bl.a. en 20-kronorssedel med bild på Astrid Lindgren.

28

En hundrakronorssedel som visar att det går bort en tredjedel av sedeln till skatt.

29

Modell. Tecknad bild som visar en familj i mitten omgiven av fyra fenomen i samhället.

1. Affärer
2. Arbetsplats
3. Stat och kommun
4. Sopor

34

Tre bilder.

1. Idrottsstjärnan. Zlatan iförd en svart träningsoverall med gula ränder.
2. Företagsledaren. Helena Helmersson talar och gestikulerar.
3. Eleven. Här är en tom bildram.

35

Riksdagshuset sett från Vasabron. Den runda byggnaden ligger precis vid vattnet. Fasaden i rosa sten har pelare mellan fönsterna i två våningar, därefter finns tre våningar med fasad av enbart fönster.

37

Fyra bilder på olika kommunvapen och deras symboler.

1. Uppifrån ner: fjäll, vatten och skog.
2. Våg längst ner, en krans av eklöv på mitten och tre långor i kransen.
3. Roddbåt med två par åror och en måne med ansikte.
4. Tre bergskullar längst ner. En eldslåga på mitten. Till vänster en yxa och till höger en bössa.

38

Fem tecknade bilder.

1. En grupp människor i olika åldrar med olika hud- och hårfärg.
2. En laptop som visar att någon skrivit på Facebook.
3. Fem personer. Tre räcker upp handen.
4. Fem hundar och en katt.
5. Tre personer håller i ett plakat där man ser ordet Stoppa.

39

Sex gröna skärmar står uppställda i ett stort rum. Det står människor gömda bakom varje skärm.

39

Tecknad bild på. En grupp människor håller upp en banderoll med texten JA! Framför dem syns deras representant som företräder dem. Alla bär en gul pin med texten JA!

40

Två bilder.

1. Demonstranter har tejpat igen munnen med en röd lapp. En pojke klappar händerna och en kvinna håller upp en skylt med texten: La liberté d'expression au Maroc.

2. En bild från Kiev där demonstranter byggt upp barrikader. Aktivister kastar stenar och brandbomber. Man ser eld och det väller upp stora moln av svart rök från brinnande bildäck.

42

Tecknad bild. I ett klassrum finns sex elever. En lärare ser barsk ut och står vid en elev som blåser bubblor med tuggummi, har hörlurar på och sitter med fötterna på bordet. En annan elev knycker lärarens plånbok ur bakfickan när han inte ser det. De övriga eleverna ser förskräckta ut.

43

Foto på lagboken. En tjock bok med titeln: Sveriges Rikes Lag.

44

En trafikpolis i gul reflexväst dirigerar trafiken.

46

Tecknad bild. En tjej som är i en affär stoppar in t-shirts innanför jackan. En kille som upptäcker det ringer med mobilen.

46

Tecknad bild. En man sitter i ett fängelse. Genom ett galler i fönstret ser man en grupp människor som står omkring en man iklädd solglasögon och kostym. Mannen håller upp en hand och gör v-tecknet.

47

Två bilder.

1. En ung fruktbärare från Kambodja bär en stor korg med frukt på huvudet.
2. Barn iklädda blå skoluniform jobbar med matte. De använder miniräknare.